III. PILKAPYNAI

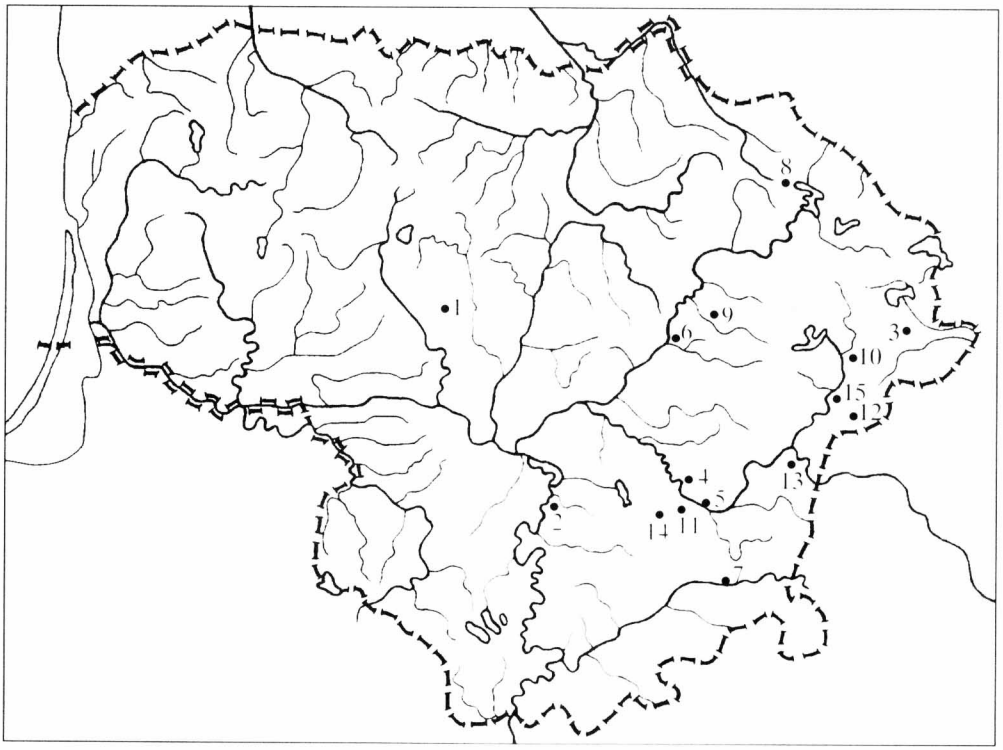

18 pav. Pilkapynai:
Fig. 18. Barrow cemeteries:

1 – Agelaičiai, 2 – Atmainai, 3 – Ažušilė, 4 – Grabijolai, 5 – Gudeliai, 6 – Jakšiškis, 7 – Jašiūnai, 8 – Kubiliškis, 9 – Kurklių Šilas, 10 – Paduobė–Šaltaliūnė, 11 – Pakalniškiai, 12 – Peršaukštis, 13 – Santaka, 14 – Skersabalė, 15 – Sudota (žr. I).

AGELAIČIŲ PILKAPIAI

Jonas BALČIŪNAS

KPC užsakymu 2003 m. vykdyti Raseinių r. Rekošaičių kapinyno (žr. p. 107–108) ir Agelaičių pilkapių vietos žvalgomieji archeologijos tyrimai, kurių tikslas buvo nustatyti šių objektų vertę, jų išlikimą ir chronologiją.

Agelaičių pilkapių vieta, vadinama Milžinkapiais (AR 892) (Nemakščių sen.), yra 0,5 km į Š–ŠV nuo kelio, vedančio iš Ilgižių į Raseinių–Baisogalos kelią, į R nuo Agelaičių–Zvėgių kelio, miške, kalvoje. Tai kalvos viršuje esanti nedidelė, netaisyklingos formos savotiška pakilumėlė nelygiu paviršiumi.

Agelaičių kaimo laukuose, aukštumoje, minima buvus apie 15 pilkapių su akmenų vainikais. Pilkapiai buvo ardomi ir naikinami kalvoje ir aplink ją kasant žvyrą ir dirbant įvairius žemės ūkio darbus. Dalį pilkapių kasinėjo senienų rinkėjas Marijonas Gorodeckas. 1935 m. buvo išlikę tik du apardyti pilkapiai, o 1967 m. pastebėta jau tik pusė apardyto sampilo. Iš sunaikintų pilkapių į muziejų pateko tiktai įmovinis kirvis, o kiti radiniai (buvę rasta ietigalių, įvairių papuošalų) neišliko (žr. *LAA*, t. III, V., 1977, p. 19). 1967 m. pilkapių vietą žvalgė LII, 1980 m. – MMT, 2002 m. – KPC ekspedicijos.

Žvalgomųjų archeologijos tyrimų metu pilkapių vietoje buvo iškastos dvi perkasos, ištirtas bendras 30 m^2 plotas. Vienoje, didesniojoje, perkasoje buvo aptikta pavienių suardyto pilkapio akmenų, kitoje, mažesniojoje, perkasoje buvo rasta apardyta pilkapio akmenų vainiko ir dar nevisiškai nuskleisto sampilo dalis. Ši perkasa nebuvo plečiama ir kasama giliau, kadangi ją plėsti trukdė šalia tankiai suaugę medžiai, be to, tyrimų tikslas – išsiaiškinti, ar čia dar yra išlikę pilkapių liekanų, ar jie jau visiškai sunaikinti – buvo pasiektas.

Pilkapių vietos tyrimų metu nuodugniai žvalgant vietovę, vienoje vietoje buvo pastebėti iš žemės kyšantys keturi eilėje gulintys akmenys – greičiausiai iš pilkapio akmenų vainiko. Be to, keliose vietose buvo pastebėta paskirų akmenų, nežymių, į apardytų ir sulėkštėjusių pilkapių sampilų liekanas kiek panašių kauburių. Pilkapių vietos pakilumos ŠR pakraštyje pastebėtas didesnis netaisyklingos formos, lyg buvęs perkastas kauburys – galbūt M. Gorodecko kasinėto pilkapio sampilo liekanos.

Žvalgomųjų tyrimų duomenys leidžia teigti, kad nors Agelaičių pilkapių vieta labai suardyta kasant smėlį ir žvyrą bei dirbant įvairius žemės ūkio darbus, tačiau čia buvę pilkapiai visiškai nesunaikinti – dar yra likę kad ir gerokai apardytų jų liekanų, gali būti išlikę ir nesunaikintų kapų.

AGELAIČIAI BARROWS

By KPC request, in 2003 the survey archaeological explorations were carried out in the Raseiniai district, in the Rekošaičiai cemetery (see pages 107–108) site and the Agelaičiai barrows site.

In the site of Agelaičiai barrows, the area of 30 m^2 was explored. In one destroyed barrow the remains of a stone circle were uncovered,

while in another partially destroyed barrow - a part of stone circle and of flattened mound. During exploration of locality, some stray stones and humps similar to partially destroyed mounds were spotted. That allows stating that the former barrows are fully destroyed. The barrows are dated back to the 1st half of the 1st millennium.

AŽUŠILĖS PILKAPYNAS

Zenonas BAUBONIS, Vida KLIAUGAITĖ

2003 m. Ažušilės pilkapyne (A 1546) (Ignalinos r.) buvo tęsiami dar 2000 m. pradėti miško kvartalinių linijų apardytų pilkapių archeologiniai tyrimai. 2000 m. pilkapyne ištirtas vienas miško kvartalinių linijų žalojamas pilkapis, kuriame aptikta degintinių kapų liekanų. 2001 m. ištirti 2 pilkapiai, juose rasti 2 degintiniai kapai su gausiomis įkapėmis. 2002 m. tyrimų metu ištirti dar du miško kvartalinių linijų žalojami pilkapiai, kuriuose aptikta įkapių iš suardytų kapų (žr. *ATL 2000 metais,* V., 2002, p. 57; *ATL 2001 metais,* V., 2002, p. 82–84; *ATL 2002 metais,* V., 2005, p. 63–66). 2003 m. Ažušilės pilkapyne ištyrinėti dar du pilkapiai, ardomi miško kvartalinių linijų.

Pilkapio 6 sampilas buvo tik 0,45 m aukščio, jo skersmuo – 6–7 m. Pilkapio centrinė dalis stipriai nuarta atnaujinant kvartalinę liniją. Po velėna atsidengusiame armenyje tiriamo ploto centrinėje dalyje aptikta smulkių degintinių kaulų fragmentų bei radiniai iš suardyto kapo (kapų?): apdegę geležiniai pentinis kirvis, įmovinis ietigalis, vienašmenis peilis ir sagtis keturkampiu rėmeliu. Netoli šių radinių rastos dviejų žalvarinių juostinių apyrankių dalys. P perkasos krašte, taip pat suartame sluoksnyje, aptikta susilydžiusi žalvarinė grandinėlė. Armuo siekė nuo 15 iki 28 cm storio, todėl nei pilkapio sampilo, nei pagrindo nelikę – jie visiškai nuarti. Pilkapio sampilą, kuris galėjęs būti apie 5–6,5 m skersmens, supo 2 pailgi grioviai ir 4 ovalios duobės. Iš griovių ir duobių išsidėstymo galima spėti pilkapio sampilą buvus nežymiai ištęstą ŠV–PR kryptimi. Grioviai – 5,3 ir 7,4 m ilgio, 2,12 ir 2,4 m pločio. Griovių gylis siekė iki 0,7–1,11 m nuo aukščiausio pilkapio taško. 3 iš duobių buvo 2,4–2,7 m ilgio, 1,9–2 m pločio ir iki 0,78–1,32 m gylio nuo aukščiausio pilkapio taško. Ketvirtoji duobė tebuvo 0,95x0,65 m skersmens, po armeniu jos gylis buvo tik 32 cm. Vienos iš duobių tamsiame užpilde rastas sudužęs lipdytas lygiasienis kibirėlio formos puodas. Tiek grioviai, tiek duobės pjūvyje yra netaisyklingo puslankio formos, užpildyti degėsingu smėliu su šviesesniais intarpais nuo buvusio sampilo pusės.

Pilkapio 7 sampilo skersmuo – apie 10–11 m, aukštis siekė 0,5 m. Kvartalinė linija kirto sampilą tiesiai per vidurį. Dalis pilkapio sampilo nuarta. Armenyje aptikta pavienių smulkių degintinių kaulų bei juostinės apyrankės dalis. Sampilo likučiai sudarė iki 26 cm storio sluoksnį. Po sampilu aptiktas šviesiai pilko degėsingo smėlio sluoksnelis – pilkapio pagrindas, jo storis svyruoja nuo 7 iki 15 cm, vietomis iki 20 cm. Ant pilkapio pagrindo aptikta yla (?).

Pilkapio centrinėje dalyje, pagrindo pilkame smėlyje, rasti 2 vienas greta kito buvę degintiniai kapai. *Degintinio kapo 1* duobė –